

Ellerin Mavi Kelebek, Merve Koçak Kurt
Hece Yayınları, İstanbul, 2014

“Şiirin Kız Kardeşi Öykü: *Ellerin Mavi Kelebek*”

“İnsan sadece başkaları için değil, kendisi için de gizemdir, herhalde. Kendime bakıyorum, kendimi inceliyorum; bundan sıkılınca da, bir puro yakıp düşünüyorum. Tanrı benimle ne kastetmiş olabilir? Yahut benden ne yapıp çıkarmak istiyor, acaba?” (Soren Kierkegaard)

Şiirler, öyküler değil mi ki hayatın yavanlığını giderir, varoluşumuza anlam katar. Kierkegaard’ın dediği gibi “İnsan sadece başkaları için değil, kendisi için de gizemdir”. Kendisine bakar, kendisini inceler, kahvesini içer, kolladığı vakti yakalayınca da oturur yazar. Kim kimin derinliğini görebiliyor; hem, hangi gözle? Kimi okuyor; kendini mi, başkalarını mı?

Ellerin Mavi Kelebek’i okuyorum. Merve Koçak Kurt’un Hece Yayınlarından

çıkan ilk kitabı. Yirmi öyküden oluşuyor. Kitabın adı kadar, içindeki öykülerin adları da hemen dikkati çekiyor: Şiirsel!

Soru: “Tanrı benimle ne kastetmiş olabilir? Yahut benden ne yapıp çıkarmak istiyor, acaba?”

Cevap, gediğine konan taş gibi cuk oturuyor: İyi öykücü!

İlk kitapların çıkışı insana heyecan verdiği kadar okuyucuda bir karşılık bulup bulmayacağı kuşkusunu da beraberinde getirir. Çünkü yazmak bireysel ama kitaplaşıyorsa başkalarına sunulan bir paylaşımdır. Bu paylaşım heyecan ve korku iledir. Ancak şu bir gerçek: okunduğunu görmek, her yazarın yüreğini bir serçe gibi kıpırdatır.

Yazarları çalışmaya/yazmaya güdüleyen alışkanlıklar vardır. Mesela Alman klasiklerinden Schiller, çalışma yaparken yakınında bir çekmece dolusu çürük elma tuttuğu çünkü “elmaların çürüme kokusu” üzerinde uyarıcı etki yaptığı bilinir.

Bir kadının/anlatıcının kahve/rengi düşleri için Kahve Fincanında Bumerang Etkisi’yle başlıyor *Ellerin Mavi Kelebek*. Kahve ve mavi kelebek... Kahve, neredeyse yazarın/anlatıcının kişiliğinin rutinine dönüşmüş. Belki ne alaka diyeceksiniz ama birden aklıma Salah Birsnel’in *Kahveler Kitabı* geldi. Öykü kitabı olarak da Nursel Duruel’in *Geyikler, Annem ve Almanya*’sıyla Tomris Uyar’ın *Dizboyu Papatyalar*’ı... İlk kitap deneme türünde

diğer ikisini belirttim zaten, öykü kitapları... *Ellerin Mavi Kelebek*, durum öyküsü ve modern öykünün imkânlarıyla yazılmış. Anlatmaya bağlı metinler arasında öyküler romana göre kısa metinlerdir ve kurgusu çok önemlidir. Kurgunun oluşumuna katkıda bulunan öğeler kişi(ler), zaman, mekân ve bakış açısının yanı sıra metinleri yazarken başvurulan birçok tekniktir. Merve Koçak Kurt'un öykülerini okuduğumuzda, öykülerinin kurgusunu oluştururken durum öyküsü ya da modern öykünün tekniklerden yararlandığını görüyoruz.

Çok iddialı olacak ama Merve Koçak Kurt, daha ilk öyküsünden itibaren şiirsel dil yeteneğini ve anları öyküye dönüştürme yeteneğini öykülerinde kullandığı tekniklerle ortaya koymuştur. Bu bir ustalık! Aynı zamanda bu, öykü için sağlam kurguya ulaşma ustalığıdır. Çünkü öykücü için yazmak yaşanan bir an, olay, görüntü ışığı, ses; yeni bir bakış, bir betimleme ya da her ne olursa olsun, bütün bunları hayal gücüyle kurma ve kurgulama işidir.

Günümüz öykücülerini bir olayı anlatma yerine daha çok bir durumu, bir yaşam kesitini, bir anı anlatmaya dönüştürme uğraşısı peşindedir. Bu anlayış, Merve Koçak Kurt için de geçerlidir. Öyküyü iyi bilen, metnini seçilmiş sözcüklerle kurmada başarılı bir öykücü olan Kurt da, gördüğümüz kadarıyla olay öyküsüne mesafeli. Bu bir tercih meselesidir. Öykü, ha deyince yazılmıyor. Uzun okumalar ve birikim istiyor. *Ellerin Mavi Kelebek*, uzun yılların birikimini içeriyor. Kitaptaki öykülerde, bir yoğunluk içinde küçük anlardan, düşlerden, yalın yaşamlardan yola çıkıldığına şahit oluyoruz. *Ellerin Mavi Kelebek*'te, mesela Memduh Şevket Esendal'ın Haşmet Gülkökan'ı gibi bir tiplleme yoktur. Yazarın karakterleri/teplmeleri daha çok belirsiz kadınlardan/anlatıcılardan oluşuyor. Kitaptaki biçim içerik ilişkisini 'o'na, 'sen'lere seslenen 'ben' kimliği ve anlatıcısı belirlediği için, yazarın dünyaya bakışındaki yaz(g)ı anlayışı bütün naifliği ve

heyecanıyla öykülerin ana eksenini oluşturmaktadır. Bazı öykülerde ben, 'sen' ya da 'o' dediğimizin karşısında değil birliktedir, içindedir, iç içedir. Yazma yazgısına odaklanan *ben*, 'kadın' anlatıcısını bütün öykülerine yaymıştır. Dolayısıyla Merve Koçak Kurt, 'ben' kimliği ve anlatıcısının iç diyalog ve monologlarıyla duru dili, sağlam kurgusu ve şiiriyetini hiçbir yerde kaybetmeyen ustalığıyla 'iyi öykücü' olma sıfatını hak ediyor. Yeni yazacağı kitaplarını bekleyerek bunda yanılıp yanılmadığını göreceğiz.

Bu öykülerde ne var?

Hemen belirtmemiz gerekiyor: Şiir ya da rüya bu öykülerin içine sızmıştır.

Yazı, yazgısı olan yazar arayışları, sorgulamaları, anıları, izlenimleri, rüyaları, hayalleri ile bir bütünlüğe ulaşma yolculuğuna çıkmıştır.

Merve Koçak Kurt, zengin düş dünyasının içinden bakan anlatıcısıyla, kendi benliğine ve diğer benliklere doğru yürüyor. İnsanın iç dünyasına doğru dikkatli gözlemlerle biçimlenen, doğrudan içsel imgelerle beslenerek dokunduğu anı, düşü, görüntüyü, harfi, sözcüğü, sözü, dizeyi kurgulayıp bir öykü metnine dönüştürüyor. Kimi metinlerde yazarın kendine özgü kullandığı anahtar sözcükler de var: rüyamasal, sözyaşı vs.

Bir mülakatta yazar, öykülerinin özelliklerini "*Anlatıcı ağırlıklı, sükût içinde, soyut, postmodern, dili önceleyen, sinematografik/ fotografik öğeler barındıran, içsel, s/imesel, kimi zaman deneysel...*" diye özetlemiştir. Bu bilgi ışığında *Ellerin Mavi Kelebek*'i okuduğumuzda, yazarın öykülerini kurgularken iç diyalog, monolog, bilinç akışı, edebi alıntı, montaj, kolaj, metinlerarasılık, leitmotiv, görsellik gibi birçok teknikle kimi zaman postmodern yaklaşımları, deneysel metotları, sembolik anlatımları, kendi metnine göndermeler ve mizanpajları başarılı şekilde bir araya getiriyor. Ayrıca alıntılar ve göndermeler

Kurt'un vazgeçilmezlerinden. Belki bunlar ruh ikizidir. Alıntılar kimlerden, hangi eserlerden ve göndermeler kimlere, hangi sözlere? İşte yerlisinden yabancısına, yazarından düşünürüne, filmcisinden şarkıcısına isimler, sözler, mekânlar, şehirler haritası: *Yunus Emre, İbn-i Arabi, Sezai Karakoç, Cemil Meriç, R. M. Rilke, Woolf, Paul Celan, Paplo Neruda, Lorca, Kavafis, William Butler Yeats, Baudlaire, Rimbaud, Brahman, Bahai, Nazan Bekiroğlu, Stratis Tsirkas, Cam Irmağı Taş Gemi, Nun Masalları, Katre-i Matem, Kudüs Başiboş Kentler 1, Matrix, Casablanca, Uçurtma Avcısı, Nat King Cole, Maria Callas, Yuhanna, İncil, Küçük Prens, Rapunzel, Uyuyan Güzel, Pamuk Prenses, Narkissos, "Ah! Mine'l Işk!", "Hiç!", "Deja vu", İstanbul, Ankara, Cunda, Kafdağı...* Çünkü o alıntılar ve göndermeler, belki de bu metinleri yazmaya sevk eden ipuçlarıdır. Bu aynı zamanda kimleri okuduğunun, kimlerle aynı ırmağın yatağını paylaştığı ve kimlerden beslendiğinin bir göstergesidir. Merve Koçak Kurt, bir başka konuşmasında da özellikle "*İtalo Calvino, J. Berger, G. Bachelard, Suat Derviş, Bilge Karasu, Sevim Burak, Tezer Özlü, Selim İleri, Cemal Şakar, Halime Toros, Hasibe Çerko gibi yazarların kendisinde iz bıraktığını*" belirtmiştir.

Öykülerde büyük/küçük, düz ve italik yazı karakterlerinin kullanımı, araç içleri, bir cümledeki sözcüklerin bitişik yazımı, sözlükten bir sözcüğün anlam katmanlarını paylaşma, daha önce kendi yazdığı ya da başkalarının metinlerinden alıntılar, göndermeler, öykülerdeki şiirsel özellikler, sinematografik geçişler, "Hayatın Kuytusunda Bir Ses"teki gibi tiyatral nitelikler, dipnotlar, anlar ve ayrıntılar, öykü içi ara başlıklar, (.....) Doldurmacı öyküsündeki gibi farklı başlık denemeleri ve metinlerarasılık, kelime oyunları söz(cük)leri, YAZ(G)I gibi, bir sözcükten türetilen başka sözcük iştakları/çağrışimleri (YARA YAR AY AR AYAR A YAR AY ARA YA RAY A RA YARA YAR AY

ARA... gibi), aynı asonans tekrarları, film replikleri, epiloglar, farklı farklı noktalamaya işaretleri, çeşitli mizanpaj teknikleri de uygulanmıştır. Yazar, bütün bu anlatım unsurlarının kullanılmasını tek bir sebebi olabilir: Öykünün başından sonuna kadar okurun heyecanını yüksek tutmak! Bunu da başarmıştır. Aynı zamanda yazar, okuru merkeze alan metinlerin oluşmasına yol açmıştır. Böylece Merve Koçak Kurt öyküleri çözümlenmesi gereken bir yapı hâline dönüşmüştür. Bu da öykü çözümlenmelerinin işidir.

Olaysız öykülerin yer aldığı kitapta, ilk yazılandan son yazılana doğru kronolojik bir sıralama takibi ile metinler birbiriyle ilişkilendirilerek yazılmış. Amaç sözün ve yaz(g)ımın gelişimi vermek, öyküler arası ilişki ve öykülerinin birbirini tamamlaması olabilir. Eğer böyle bir okuma yapılmazsa mutlaka eksik kalan bir şeyler olacaktır. Yazar anları ve ayrıntıları biriktirip kendine özgü diliyle başkalaştırmıştır. Bu anlar ve ayrıntılardan derinlikli ve sıkı öyküler çıkmıştır ortaya. "Hattat'la Üç İstanbul - Yaz(g)ısı" öyküsü için İstanbul güzelleme diyebiliriz. Bu güzelleme "Bekle bizi İstanbul! Geleceğiz nisan ortasında" duvar yazısının bir sonucudur. Nisan ayı İstanbul için lale mevsimidir, erguvan mevsimidir. İstanbul bu mevsimde hep şiirdedir, hat yazısındadır, aşkla güneşlenen martılarda, denizin sonsuzluğunda, boğazın köpüklerindedir. İstanbul oradadır hep, kendi sihri. Çünkü "*Yazıcı sihrini içinde barındıran söz(cük)ler bulmaya çalışandır. Bir de öykünün içinde kaybolup giden...*" Yazıdan yazığa bir çok anlamlılığı, yazılının yazığa dönüşmesini sözün aynasında seyrederiz.

"Söz Uçurumunda Bir Epilog" öyküsü çerçeve öykü planında, iç içe olanlarla bize farklı zihinsel seyahatler yaşıyor. "Mors Alfabesinde Sen" öyküsündeyse, sanki "puzzle"ın parçalarını tamamlamak için, ayrı anlam parçaları, farklı derinlikler üzerine kurulmuş her ayrıntı büyük önem

taşıyor. Bilinç akımı tekniğine uygun yazılan” (.....) Doldurmaca” öyküsü içimizdeki bir dünya boşluğun oyuna dönüştürülmesinden başka bir şey değildir. Tüm boşlukları doldurabileceği üç sihirli kelimeyi seçmiştir: ‘söz, hayat ve aşk’. İyi bir yazar belki sadece kendisini ilgilendiren öğeleri bir metinde düş gücüyle kurmaca bir dünyaya dönüştürerek edebî boyut kazandırır. Bu metinle okurun karşısına çıkarak, okuru metninde anlattıklarına, yaşananlara ortak eder.

“*Bu rüyamasal da birbirini kovalayan sekanlardan oluşmuştu. Artı arda diziliyordu hepsi. Doludizgin s/imgeler... Kasımpatılar, zarfsız mektuplar; kahve fincanları, kış ortasında sarı sonbahar yaprakları; sokağa atılmış bir hasta karyolası, başını bekleyen Söz’ün; emanet bir mavi, eğreti bir keder; düşsel avuntular; geçilip gidilen yollar, uçulup konulan mekânlar; bir cami avlusunda son bulan kırk yıllık hatır; ömürlere değen bir İstanbul masalı; bir ikinci ışığı ki turuncu tonlarıyla vuran, bir diz ağrısı yere düşse(rke)n, sonu ‘Aşk olsun!’ diye biten sinemasal bir rüya!.. Gerçeğe dönüşse ne olur bir filmin son sahnesi dönüşme ne? Hem zaten hep/imiz aynı oyunun kahramanları değil miyiz?” (Sinemasal Bir Oyun / s.67/68)*

Sinematografik öğelerin ağırlıklı olarak “Sinemasal Bir Oyun” adlı öyküsünde kullanıldığını görüyoruz. Bu da bize, yazarın sinema-öykü arasındaki bağı ne derece önemsediyini gösteriyor. Zaten kendisi ile yapılan bir mülakatta “*Sinemasal özellikler taşıyan öyküler yazmayı seviyorum. Bazı öykülerimin filme çekilmesini de isterim.*” demiştir. “Kahkaha Çiçeği Çıkmazı Kadınları” farklı mekânlarda günsüz günlükler tarzında yazılmış bir öyküdür, denilebilir. Betimleyici anlatımın hâkim olduğu “Yüz Yazıcı”, sanki insanların yüzüne baktığında sadece onların ruhunu görmüyor, onlarda kendi ruhunu da seyrediyor. Süslediği yüzler birer ayna, hem ruhlara hem ruhuna... Ne çok şey okuyor

o yüzlerde. Bir dramı barındırıyor içinde bu öykü, gelinlik kızların yüzünü süsleyen, yüzlere ve aynaya bakınca geçmişleriyle yüzleşen “Yüz Yazıcı”nın dramını. Rodin: “İnsanların yüzüne baktığınızda onların ruhlarını görürsünüz.” diyor ya hani, yüzlere Rodin’in bakış açısıyla bakan kendisiyle konuşan bir anlatıcı da diyebiliriz “Yüz Yazıcı” için.

Kimi şiiirler şairleri için özel olduğu gibi kimi öyküler de yazarları için özeldir, denilebilir. “Ellerin Mavi Kelebek”te, buna örnek olabilecek metinlerden biri sanki “Ya Ruhî” öyküsüdür. “*Kalanlar... Bir şimdi. Bir geçmiş. Bir anne. Bir çocuk. Bir kadın. Bir yazar. Bir el. Bir yüz. Bir ses. Bir söz. Bir acı. Bir aşk.*” Yazarın geçmişine, şimdiye ve geleceğine sesleniş bunlarla ve bunlar üzerine kurulmuş öykü.

Kitap okuyup bitirdikten sonra görüyoruz ki öyküler arasında büyük bir yapbozun parçaları ilişkisi var. Parçaların eksikliğiyle yapboz tamamlanmadığı gibi öyküler arasındaki örüntü de anlaşılıyor. Bunu yazar, bir mülakatında şöyle somutlaştırıyor: “*Kitap bittikten sonra büyük bir yapbozun parçalarını tamamlamış olma hissi önemlidir okur için “Kâğıt Beyazı Tenin”i okumadıysanız “Kahkaha Çiçeği Çıkmazı Kadınları” biraz eksik kalacaktır. “Kahve Fincanında Bumerang Etkisi”ni es geçtiyseniz, öykülerin geneline sinen o kahve kokusunu yeterince alamayabilirsiniz. “Söz Uçurumunda Bir Epilog”u atladıysanız orada geçen ‘söz uçurumu’nun derinliğini yeterince ölçemeyebilirsiniz. Özetle, metinler arasında böyle ilişkilere rastlayabilirsiniz.*”

Netice olarak diyebiliriz ki filmlerden fotoğraf karelerine, şiiirlerden resimlere ve daha birçok alana ait s/imgelere rastladığımız *Ellerin Mavi Kelebek*, belki de senin öykün, belki de has okuyucusu sensin.

İsmail KARAKURT